

Anahtar Sözcükler
Çevrimiçi haber; Çokkiplilik; Yeniden biçimlendirme;
Retorik işlemler; Kurumsal dil

Keywords
Online news; Multimodality; Reformulation; Rhetorical
operations; Institutional language

Güven, M. (2025). Çevrimiçi haberlerde çokkipli metin üretimi ve yeniden biçimlendirme üzerine. *Dil Dergisi*, 176 (1). 55-79.

ÇEVİRİMİÇİ HABERLERDE ÇOKKIPLI METİN ÜRETİMİ VE YENİDEN BİÇİMLENDİRME ÜZERİNE

ON MULTIMODAL TEXT PRODUCTION AND REFORMULATION IN ONLINE NEWS

• Mine GÜVEN

Prof. Dr., Doğuş Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, guvenmine@outlook.com.tr

Öz

Bu çalışmada, çevrimiçi haber metni üretiminde başvuru yöntemlere ve metin üretimi sırasında gerçekleştirilen (sözel) işlemlere odaklanılmıştır. TRTHaber internet sitesinde 14 Nisan 2019–17 Kasım 2022 arasında yayınlanmış 100 adet haberden oluşan bir veri tabanı, nitel yöntemle çözümlenmiş olup elde edilen bulgular, metin üretiminde öne çıkan yöntemlerin, alıntılama, özelleştirme, derleme ve kurum-ici üretim olduğunu göstermiştir. Çokkipli metin üretimi, hem haber içeriklerinin farklı ortamlardan sunulmasından hem de farklı gösterge kiplerinin etkileşiminden etkilenmektedir. Farklı ortam ve kipler arasında geçiş amacıyla, sözcük, tümce ve metin düzeyinde gerçekleştirilen temel işlemler arasında, ekleme (adiectio), çıkarma (detractio), yerine koyma (immutatio) ve dönüştürme (transmutatio) bulunmaktadır. Ölçünlü Türkçenin benimsendiği TRTHaber yayınlarında, özellikle yazılı metne geçişlerde, doğal konuşma dili, yerel ağız ve yabancı şive özelliklerinden kaçınıldığı görülmektedir. Kurumsal dili korumak amacıyla gerçekleştirilen yeniden biçimlendirmenin klasik retorik işlemler arasında yer alan sözel işlemleri kapsayan bir üst ulam olduğu ileri sürülebilir.

Abstract

This study focuses on text production methods in online news and (verbal) operations performed during text production. The findings of a qualitative analysis, based on a database consisting of 100 news items published on the TRTHaber website between April 14, 2019 and November 17, 2022, have shown that the major methods in text production are re-publishing news texts produced by official bodies, customizing news packages acquired from agencies, constructing news packages using materials compiled from multiple foreign sources, and in-house production. Multimodal text production is influenced by the presentation of news content through different media as well as by the interaction of modes. Among the basic operations performed at the word, sentence, and text levels, during the transition between modes and media, are addition (adiectio), subtraction (detractio), substitution (immutatio), and transformation (transmutatio), which are among the classical rhetorical operations. The paper argues that reformulation is an umbrella category that covers such verbal operations intended to preserve the institutional language of TRTHaber. Having adopted Standard Turkish, TRTHaber seems to avoid features of natural spoken language, local dialects and foreign accents, especially in transcribed speech.

1. GİRİŞ

İnternet, günümüzde gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiş ve başta gazetecilik olmak üzere pek çok alanı derinden etkilemiştir. Artık pek çok yayın kuruluşu, içerik sunduğu ortamların arasına kurumsal internet sitelerini de eklemektedir. Yazılı basından farklı olarak, internet ortamında, yalnızca görsel kanaldan iletilen sözel (örn. yazılar) ve sözsüz (örn. fotoğraf) içerik değil, işitsel kanaldan iletilen içerik de sunulabilmektedir. Üstelik, bu içerik, zaman boyutu da söz konusu olduğundan, hareketli de olabilmektedir (örn. video). Çeşitli görsel-işitsel göstergelerin bir arada sunulabilmesi ise anlam-yapımında çokkipliliğin öne çıkması sonucunu doğurmuştur. Böylece, farklı dizgelere ait göstergelerin etkileşimi, metin üretiminde mutlaka göz önünde bulundurulması gereken bir etmen haline gelmiştir.

Köklü bir kamusal yayın kuruluşu olarak, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu (TRT), bu gelişmelere ayak uydurmakta gecikmemiştir. 18 Mart 2010 tarihinde bir televizyon kanalı olarak; 13 Ağustos 2011 tarihinde ise *YouTube*’dan (youtube.com/trthaber) yayınlarına başlayan TRTHaber, halen internet sitesinden (trthaber.com), başta çevrimiçi haber (örn. Özel Haber, Dosya Haber, Sıcak, Çocuk) olmak üzere, zengin çokluortam içerikleri sunmaktadır (örn. Foto Fokus, Video Galeri, İnfografik, İnteraktif, Podcast). Bu bağlamda sorulabilecek bir soru, yazılı basın veya televizyon için hazırlanan “geleneksel” haberden çevrimiçi habere geçişte, metin üretim uygulamalarının değişip değişmediğidir. Konuyla ilintili bir başka soruysa sözel içeriğin yanısıra çokluortam öğelerinin de sunulduğu çevrimiçi haber ortamında hangi (sözel) işlemlerin, ne biçimde gerçekleştirildiğidir.

Herhangi bir yayın kuruluşunun metin üretiminde benimsediği ilke, yöntem ve uygulamaların saptanmasının bir yolu, yayınlanmış metinlerin incelenmesi olabilir. Bu amaçla, 14 Nisan 2019–17 Kasım 2022 tarihleri arasında, TRTHaber’in internet sitesinde yayınlanmış 100 adet haberden oluşan bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu haber metinleri, nitel yöntemle çözümlenerek şu iki araştırma sorusuna yanıt aranmıştır: (i) Çevrimiçi haber metni üretiminde başvuru temel yöntemler nelerdir?, ve (ii) metin üretimi sırasında hangi (sözel) işlemler gerçekleştirilmektedir? Savunulacak düşünce ise şudur: Çevrimiçi haber metni üretiminde başvuru temel yöntemler, alıntılama, özelleştirme, derleme ve kurum-içi üretimdir. Metin üretiminde ise sözcük, tümce ve metin düzeyinde gerçekleştirilen (sözel) işlemler arasında, (i) ekleme (adiectio), (ii) çıkarma (detractio), (iii) yerine koyma (immutatio), ve (iv) dönüştürme (transmutatio) öne çıkmaktadır. Yeniden biçimlendirmenin ise klasik retorik işlemler altında değerlendirilebilecek bu ve benzeri işlemleri kapsayan bir üst ulam olduğu ileri sürülebilir.

Çalışma, şu bölümlerden oluşmaktadır. İkinci bölümde çevrimiçi haberlerin yapısına değinildikten sonra çokkiplilik ve yeniden biçimlendirme kavramları açıklanacaktır. Üçüncü

bölümde veri tabanı tanıtılarak haber metni üretim yöntemleri ve üretim sırasında başvuru çeşitli (sözel) işlemler irdelenecektir. Son bölümde ise bulgular özetlenerek ileride yürütülebilecek araştırmalara konu olabilecek noktalara değinilecektir.

2. ÇEVİRİMİÇİ HABERLERİN YAPISI, ÇOKKİPLİLİK VE YENİDEN BİÇİMLENDİRME

Haberin sunulduğu ortama göre metnin iç yapısı değişmekle beraber, temel olarak, başlık, giriş, gövde ve sonuç bölümleri bulunmaktadır. Çevrimiçi haberlerde, haberin konusunu ileten başlığın altında, bir de altbaşlık yer almaktadır. Haberin içeriğine genel bir bakış işlevi taşıyan bu tümce veya paragrafta, haber özetlenmektedir. Haberin ne denli uzun ve/veya ayrıntılı olduğuna bağlı olarak, gövde bölümünde, anafikir, ana alıntı, okurun ilgisini çekmek için gövde metninden seçilip ayrılan ifade veya alıntılar içeren arabaşlıklar, haberle ilgili arka plan bilgisi, destekleyici bilgi ve alıntılar, bilgi kutucukları ile (info)grafik, görsel, ses ve/veya video gibi çokluortam öğeleri de sunulabilmektedir (Rich, 2016, s. 23–34).¹

Çevrimiçi yayınların temel olarak ilerimetin, etkileşim ve çokluortam barındırdığı vurgulanmıştır (Deuze, 2003, s. 211). Bu bağlamda, çevrimiçi haberlerin, geleneksel haberlerden farklı olan bazı özellikleri şöyle sıralanabilir: (i) flaş haberin hemen verilip ardından gün içinde haber içeriğinin sürekli olarak güncellenmesi, (ii) okurların görüşlerini almaya yönelik etkileşimli içerik, (iii) ilintili içeriğe yönlendirme, (iv) okurların içeriği istedikleri sırada okumalarına olanak tanıyan, çizgisel olmayan yapı, (v) aynı konuyla ilgili başka haberlere erişimi sağlayan veri tabanları ve (vi) okurların kişisel öykülerini ekleme olanağı (Rich, 2016, s. 7–8).

Gazetecilikte, çokluortam iki biçimde tanımlanmaktadır. Birinci tanıma göre, çokluortam, bir haber paketinin, eşzamanlı olma koşulu olmaksızın, farklı ortamlardan (örn. internet sitesi, haber grubu, e-posta, cep telefonu çağrılar, radyo, televizyon, teletext, basılı gazete ve dergi) sunulmasıdır. İkinci tanıma göre ise çokluortam, bir haber paketinin, çevrimiçi olarak, iki veya daha fazla “ortam biçimi” kullanılarak sunulmasıdır. Bu “biçim”lere örnek olarak sözlü ve yazılı sözcükler, müzik, hareketli ve hareketsiz imgeler, grafik canlandırma ile etkileşimli ve ilerimetinsel öğeler verilebilir (Deuze, 2004, s. 140).

1 Bu çalışmada geçen bazı terimlerin İngilizce karşılıkları şöyledir: betimleme (description), altbaşlık (deck head/summary blurb), ana alıntı (lead quote), anafikir (nut graph), arabaşlık (pull quote), arka plan bilgisi (context/background), atlama (omission), başka sözcüklerle ifade etme (paraphrase), başlık (headline), bilgi kutucuğu (facts/highlights box), çokkiplilik (multimodality), çokluortam (multimedia), destekleyici bilgi ve alıntı (elaboration/quote), dış ses (voice-off), ekran başlığı (caption), giriş (lead), görsel (visual), gövde (body), (info) grafik (infographic), ilerimetinsel (hypertextual), kip (mode), ortam biçimi (media format), ses/video (audio/video), sonuç (ending), üstten konuşma (voice-over), yeni bir biçim verme (reshaping), yeniden biçimlendirme (reformulation).

Bu aşamada, “ortam biçimi” altında sınıflandırılan öğelerin, özellikle iletişim ve toplumsal göstergebilim alanlarında yürütülen araştırmalarda, İngilizce *mode* terimiyle ifade edildiği belirtilmelidir.² Bu terim, öncelikle, doğal dilin, yazılı biçimde (yazılı kip) mi, yoksa konuşulduğu biçimde (sözlü kip) mi sunulduğu ile ilgili ayrımı ifade etmektedir. Günümüzde, kip (*mode*), bir anlam daha kazanmış durumdadır. Buna göre, kip, anlam-yapım için kullanılan, toplum tarafından biçimlendirilen ve kültürle gelen bir kaynaktır (Kress, 2010, s. 79). Herhangi bir göstergebilimsel ürün ya da etkinliğin tasarımı, birden fazla gösterge kipi bir arada kullanılıyorsa buna da çokkiplilik denilmektedir (Kress & van Leeuwen, 2001, s. 5).

Çokkipli bir metinde anlam, kâğıt üzerindeki yazı ve imgelerden ibaret olmak durumunda değildir; anlam-yapım için birbirleriyle etkileşim içinde bulunan farklı iletişim yolları kullanılabilir. Ekrandaki hareketli imgeler, müzik ve çeşitli sesler, konuşmalar, el-kol hareketleri, yüz ifadeleri, beden duruşu gibi kipler arasındaki etkileşim sayesinde de anlam yaratılabilmektedir. Öyleyse, bütün metinlerin birden fazla gösterge kipinde gerçekleştirdiği varsayılabilir (Kress, 2000, s. 146). Stöckl (2004)’e göre, farklı kiplerden tek tek göstergeler, başka göstergelerle birleşip algı bakımından tek bir *Gestalt* bütünlüğü oluşturmaktadır. Bu tür çokkipli bilgiyi işlemlemek içinse insanda sinirbilimsel ve bilişsel bir yatkınlık bulunmaktadır (Stöckl, 2004, s. 16, 27). Özetle, çokkiplilik, farklı gösterge kaynaklarının işlevsel bir bütünlük içinde yer almasıdır.

Çokkipli metin üretimi, günümüze özgü bir yenilik değildir. Daha 14. yüzyılda farklı kiplerin etkileşiminden yararlanıldığı saptanmıştır.³ Örneğin, Arderne’li John (1307–1392) tarafından yazılan *Practica Chirurgiae* ‘Cerrahi Uygulamalar’ (1370) başlıklı Latince tıp kitabında, sayfa kenarındaki çizimlerin temel işlevi, terimlerin kolayca izlenebilmesini sağlamaktır. Bunun için de aynı anda hem görselden hem de sesten yararlanılan söz oyunlarına başvurulmuştur. Örneğin, çıban tedavisinden bahsedilen sayfada, bir baykuş çizimi bulunmaktadır. Amaç, bu çizimi gören okurların aklına, çıban anlamına da gelen Latince *bubo* /’bɒ.bo/ sözcüğünü getirmektir (Stradl, 2012).

Yukarıda değinildiği üzere, “çokluortam”, bir haber paketinin birden fazla ortamda sunulması anlamına da gelmektedir. Örneğin, televizyon için hazırlanmış bir haber metninin çevrimiçi olarak sunulabilmesi için birtakım işlemlerden geçmesi gerekeceği; bu işlemlerin bazılarının da dile dayalı olacağı kestirilebilir. Yeniden biçimlendirme, bu bağlamda ele alınması gereken, çok yönlü bir kavramdır.

2 Türkçede “kip” terimi, hem İngilizce “mood” hem de “mode” karşılığı olarak kullanılmaktadır. Birinci terim ile, tutum göstermek için başvuru dilbilgisel ulama (örn. bildirme kipi, dilek kipi) gönderme yapılmaktadır.

3 20. yüzyıl sinema tarihinden görme ve işitme duyuları dışındaki duylara yönelik iki çokkiplilik örneği verilebilir: *Scent of Mystery* ‘Gizemin Kokusu’ (1959, Mike Todd Jr.) adlı filmde, “Smell-O-Vision” olarak anılan teknoloji kullanılarak, ekranda görünen nesnelerin kokuları, sinema salonuna verilmiştir. *Earthquake* ‘Deprem’ (1974, Mark Robson) başlıklı filmde ise “Sensurround” adı verilen yöntemle salondaki koltukların titreşmesi sağlanmıştır.

Yeniden biçimlendirme, ilk olarak, yabancı dil öğreniminde, yazılı ifade becerilerini geliştirmeye yönelik bir yöntem olarak önerilmişse de (Levenston, 1978; Cohen, 1982) sonradan kapsamı genişlemiş ve bilgi birikimi bakımından eşit olmayan kişiler arasındaki olası iletişim güçlüklerini gidermeye yönelik bir strateji olarak değerlendirilmiştir (Ciapuscio, 2003). Daha sonraları, iletiyi pekiştirme, farklı bir bakış açısından sunma ve anlamayı kolaylaştırmaya yönelik söylemsel işlevleri olduğu ileri sürülmüştür (Hyland, 2007, s. 269).

Yeniden biçimlendirme, diliçi çeviri bağlamında (örn. uzmanlık metinlerinin genel okur kitlesine göre uyarlanması) da ele alınmış olup metin ve içerik düzeyinde çeşitli değişiklikleri kapsamaktadır. Örneğin, bilgi içeriği, metnin iç yapısı ve başlığı ile tipografi, mizanpaj, tablo/şekil gibi görsel öğeler gözden geçirilebilmektedir. Tümce ve sözcük düzeyinde gerçekleştirilen işlemler de bu kavram kapsamında değerlendirilmiş olup tümce yapıları, biçimbirimler, teknik terimler vb. amaca yönelik olarak elden geçirilebilmektedir (Muñoz-Miquel, 2012, s. 189–190, Tablo 1).

Zaman ve yer kısıtına bağlı olarak üretilen metinlerde, gerektiğinde kısaltma/yoğunlaştırma stratejilerine başvurulduğu bilinmektedir (Luyckx, Delbeke, Van Waes ve Remael, 2010, s. 5; Chmiel, Lijewska, Szarkowska ve Dutka, 2018, s. 726–727). Böylece, gereksiz içerik ayıklanırken bilgi veren içerik düzenlenerek başka biçimde ifade edilebilmektedir. Öncelikle uygulanan, atlama stratejisidir. İçerik, atlanamayacak kadar önemli olduğunda ise yeniden biçimlendirme uygulanmaktadır. Anlam yitimine neden olunmadığı sürece, konu-odak ilişkisi değiştirilebilir; karmaşık tümce yapıları yalınlaştırılabilir; olumsuz ya da soru tümceleri olumlu düz tümcelere, edilgen yapı etken yapıya, dolaylı anlatım dolaysız anlatıma dönüştürülebilir vb. (Díaz Cintas & Remael, 2007, s. 146–161; 162–171). Ayrıca, kaynak kişilerden alıntılanan ifadeler özetlenip yeniden yazılabilir. Hatta, aynı içerik, ortama, bağlama, kuruma, kişiye vb. göre uyarlanabilir. Aşağıdaki bölümlerde haber üretim yöntemlerine bağlı olarak gerçekleştirilen çeşitli yeniden biçimlendirme örnekleri çözümlenecektir.

3. VERİ TABANI, YÖNTEM VE ÇÖZÜMLEME

Bu çalışma için, 14 Nisan 2019–17 Kasım 2022 tarihleri arasında, TRTHaber internet sitesinde yayınlanmış 100 adet haberden oluşan ve toplam 28.623 sözcük içeren bir veri tabanı hazırlanmıştır. Çıkış noktasını oluşturan 50 adet haberde, engelliler/engellilik konusu işlenmektedir (H01a–H50a). Bu haberlerden yola çıkılarak veri tabanına eklenen öteki haberler içinse (H01b–H50b) genel anlamda konusal benzerlik aranmıştır. Örneğin, H42a kodlu haberin başlığında geçen “dış sağlığı” anahtar sözcükleri (*Türkiye’nin en kapsamlı ‘Engelsiz Dış Sağlığı Merkezi’ kuruluyor*), arama penceresine yazılarak bir başka habere ulaşılmıştır (H42b: *Erzurum’da dış sağlığı merkezleri*

tam kapasite hizmet verecek).⁴ Ek 1’de veri tabanındaki haberlerle ilgili bazı ayrıntılar sunulmuş olup söz konusu haberler aşağıdaki bölümlerde nitel yöntemle çözümlenmektedir.

Tek bir haber paketinin birden fazla ortamdan sunulabilmesi, haber üretim yöntemine bağlı olarak çeşitli sözsüz ve sözel işlemlerin gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Dolayısıyla, yeniden biçimlendirmenin kapsam ve özelliklerinin de ilgili habere ve seçilen yönteme bağlı olarak değişkenlik gösterebileceği kestirilebilir. Aşağıda, veri tabanında gözlemlenen dört farklı yöntem sırayla ele alınarak çeşitli haber metinlerine uygulanan işlemler örneklendirilmektedir.

3.1. Kamu Kurumlarından Alıntılama

Kamu kurumlarından alıntılama, resmi duyurular için başvuru bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. H03a için kaynak olarak AA gösterilmişse de haberin özgün hali, ilgili bakanlığın internet sitesinde yer almaktadır (Bkz. Tablo 1). Söz konusu tarihlerde, bir basın toplantısı gerçekleştirilmeyip yazılı bir açıklama yapılmıştır. Ancak, bu açıklamanın içeriği, bizzat bakanın ağzından çıkmış gibi, tırnak işaretleri eklenerek sunulmuştur (1a, 3a, 5a). Sağdaki TRTHaber metninde, özgün metindeki “bakanımız” sözcüğü (1a, 2a, 3a, 4a, 5a) ile bakanlığın çalışmalarını betimleyen ifadeler yer almamaktadır (1a, 5a).⁵ Ayrıca, bazı aktarım eylemleri değiştirilmiş (*konus-* (3a) yerine *de-* (3b); *ifade et-* (4a) yerine *aktar-* (4b); *de-* (5a) yerine *kaydet-* (5b)); SED kısaltması ilk geçtiği yerde açıklanmamış (2b); ve bazı alıntılar yatık yazıyla verilmiştir (5b). Görsel açıdan da bir müdahalede bulunulmuş olup parayla ilgili pek çok haberde olduğu gibi AA arşivinden alınan “para sayan eller” fotoğrafı yeğlenmiştir. Sol taraftaki özgün fotoğrafın odağı ise farklıdır: “ihtiyaç sahibi vatandaş” (1a), görevli karşısında adeta el açmış gibi görünmektedir.

4 Konu etiketleri sırasıyla şöyledir: gündem/güncel (30 adet haber; 14a/16b), Türkiye (21; 9a/12b), spor (13; 6a/7b), ekonomi (10; 6a/4b), yaşam (9; 7a/2b), dünya (8; 4a/4b), sağlık (5; 3a/2b) ve eğitim (4; 1a/3b). Haber kaynakları ise sırasıyla, Anadolu Ajansı (AA) (62 adet haber; 31a/31b), TRTHaber (31; 16a/15b), ulusal haber ajansları (DHA; İHA) (4; 0a/4b) ve yabancı ajanslar (AFP/The Guardian; CBC News; PetaPixel) (3; 3a/0b) olarak belirtilmiştir.

5 Soldaki özgün tümcelerde, TRTHaber metinlerine aktarılmayan ifadeler yatık yazıyla verilmiştir.

Tablo 1. H03a ve İlgili Bakanlığın İnternet Sitesindeki Özgün Metinden Kesitler

https://www.aile.gov.tr/chgm/haberler/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanimiz-derya-yanik-6-ayda-ihhtiyac-sahibi-vatandaslarimiza-12-5-milyar-lira-sosyal-yardim-ulastirdik/	https://www.trthaber.com/haber/ekonomi/bakan-yanik-6-ayda-125-milyar-lira-sosyal-yardim-ulastirdik-601439.html
(1a) <i>Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanımız Derya ...</i> , “6 ayda <i>ihhtiyac sahibi vatandaşlarımıza</i> 12,5 milyar lira sosyal yardım ulaştırdık”	(1b) Bakan ...: 6 ayda 12,5 milyar lira sosyal yardım ulaştırdık
	
(2a) <i>Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanımız ...</i> , 2021’nin ilk yarısında ... ve <i>Sosyal Ekonomik Destek (SED)</i> kapsamında ...	(2b) <i>Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı ...</i> , yılın ilk yarısında ... ve SED kapsamında ...
(3a) <i>Bakanımız Derya ...</i> , bilgi veren <i>Bakanımız Derya ...</i> , “2022 sayılı ... ödeme yaptık.” diye konuştu.	(3b) Bakan ..., bilgi veren ..., “2022 sayılı ... ödeme yaptık” dedi.
(4a) <i>Bakanımız Derya ...</i> , ... Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) yardımı yapıldığını ifade etti.	(4b) ..., ... Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) yardımında bulunduğunu aktardı.
(5a) <i>Bakanımız Derya ...</i> , <i>aile temelli sosyal hizmet ve sosyal yardım vizyonu</i> yla hizmet ettiklerini belirterek, “Aile bütünlüğünün ... devam edeceğiz.” dedi.	(5b) ... belirten ..., şunları kaydetti: “...” “Aile bütünlüğünün... devam edeceğiz.”

Bu başlık altında değerlendirilebilecek başka haberlerde de benzer işlemler gözlemlenmiştir. H01a ve H03b’de fotoğraflar ile manşette geçen sözcükler değiştirilmiştir. H21a’da ilgili bakanlığın sitesindeki iki haber birleştirilmiş olup eski hükümlülerle ilgili içerik kısaltılıp arka plana alınırken engellilerle ilgili içerik kısaltılsa da ön plana çıkarılmıştır. H28b birebir aynı kalmışken H38a’da çok az değişiklik yapılmıştır (örn. uzun tûmcenin bölünmesi; alıntının dolaylı anlatımla verilmesi). H46a’daki yazım yanlışlarına bakılırsa, özgün konuşmanın kaydı dinlenerek çevriyazısı yapılmış olabilir. İlgili resmi kurumun sitesindeki metinde ise kişilerarası işlev taşıyan ifadeler (örn. hitap ve selamlama sözleri) yer almamaktadır.

3.2. Haber Paketi Özelleştirme

Bir haber ajansından alıp TRTHaber’e göre özelleştirme, veri tabanında karşılaşılan en yaygın yöntemdir. Özellikle AA Haber Akış Sistemi üzerinden edinildiği kestirilebilecek haberlerde ufak değişikliklerle yetinilmektedir (örn. başlık ve altbaşlıktaki sözcüklerin gözden geçirilmesi; aktarım yapılarının çıkarılıp yatık yazıyla alıntı verilmesi (H44a); yinelemelerin azaltılması (H26a)).

H39a’ya hem sözsüz hem de sözel işlemler uygulanmış gibi görünmektedir (Bkz. Tablo 2). AA’nın soldaki (tahminen kısaltılmış) çevrimiçi sürümünde toplam iki, TRTHaber’inde ise dört fotoğraf kullanılmıştır. AA sürümünde, engelli çocuğun yüzü tam olarak görünmezken koruyucu anne ve biyolojik çocuğu C., kameraya bakarak poz vermiştir. TRTHaber sürümünde ise bu fotoğrafın yanısıra koruma altındaki çocuğun yüzünün buzlandığı ve koruyucu babanın da görüldüğü ikinci bir fotoğraf bulunmaktadır. Bu fotoğrafta, annesinin elini başında hisseden C.’nin yüzünde daha olumlu bir ifade belirmiştir.

Çoğu sözel işlem, bilgi parçalarının ve alıntılarının sunuluş sırasının değiştirilmesi ve artıklık içeren bazı ifadelerin atlanmasından ibarettir (6a, 7a). Henüz 10 yaşındaki C.’nin soldaki fotoğraftaki yüz ifadesine bakılırsa, sözcüğü sözcüğüne “Kardeşim ...’ı çok seviyorum. Onunla oyun oynayıp çok güzel vakit geçiriyoruz.” dememiş olabilir. C.’nin gerçek sözleri, bir aktarım tümcecigi eklenerek yazı diline çevrilmiş olabilir (8a-b). Babanın bazı söyledikleri başka sözcüklerle ifade edilirken “Herkes alsın, yetim kimse kalmasın” ifadesi ise dışarıda bırakılmıştır (9a). Koruyucu annenin (10) ve il müdürünün (11) (özgün metinde dolaylı ve dolaysız anlatımla verilen) sözleri ise tamamen atlanmıştır. Aile ortamında sevginin öneminin vurgulandığı bu sözel içeriğin yerine iki çocuğun kitap okuyup beraberce oynadıkları iki fotoğraflarının konulmuş olması, aynı iletinin sözsüz ama her eğitim düzeyinden kişiye doğrudan ulaşabilecek bir yolla verilmesi amacını taşıyor olabilir.

Tablo 2. H39a ve Özgün AA Haberinden Kesitler

https://www.aa.com.tr/tr/yasam/adanada-iki-cocuklu-cift-dogustan-engelli-berkcanin-koruyucu-ailesi-oldu/2214354	https://www.trthaber.com/haber/turkiye/adanalı-cift-dogustan-engelli-berkcanin-koruyucu-ailesi-oldu-574490.html
(6a) Adana'da <i>iki çocuklu çift</i> , doğuştan engelli ...'ın koruyucu ailesi oldu	(6b) Adanalı çift doğuştan engelli ...'ın koruyucu ailesi oldu
	
(7a) ... çifti, 3 yıl önce koruyucu aile olmak istedi. ... Projesi'ne başvuran çift, o zaman 9 yaşında olan zihinsel engelli ...'ın koruyucu ailesi oldu.	(7b) ... çifti ... Projesi'ne başvurdu. Çift, zihinsel engelli ...'ın koruyucu ailesi oldu.
(8a) C... (10) ise kardeşi ...'ı çok sevdiğini, onunla oyup oynayıp çok güzel vakit geçirdiklerini dile getirdi.	(8b) C... ise kardeşi ...'ı çok sevdiğini, onunla oyup oynayıp çok güzel vakit geçirdiklerini dile getirdi.
(9a) "... Bu anlatılacak <i>gibi</i> değil, <i>gerçekten</i> herkese tavsiye ediyoruz. Herkes alsın, yetim kimse kalmazın." dedi.	(9b) "...Bu anlatılacak bir duygu değil herkesin yaşamasını istiyoruz."

(10) Anne ..., ilk geldiğinde çok konuşamayan şu an 12 yaşındaki ...'ın artık rahatlıkla konuşabildiğini belirtti. Üç oğluyla evlerinin ayrı bir neşesinin olduğunu anlatan anne ..., "Koruyucu anne olmak çok güzel o da bizim bir çocuğumuz oldu. Çok memnunuz herkese tavsiye ederiz. Anlatamam sevgisini, yaşamak lazım." diye konuştu.

(11) ...Bakanlığının devletin hem şefkat hem merhamet yüzü olduğunu ..., şunları kaydetti: "... Koruyucu aile olmak kalbe ve gönle dokunma sanatıdır."

Yine AA kaynaklı H17a'da ise kaynak kişinin sözlerine uygulanan sözel işlemler, "yeniden yazma" olarak nitelendirilebilecek boyuttadır. Söz konusu haberin TRTHaber YouTube sayfasındaki videosunda (1 dakika 37 saniye), kaynak kişiyle yapılan görüşmeden bir bölüm yer almaktadır (Bkz. Tablo 3). Başka haberlerde olduğu gibi, haberin genel havasını yansıtan enstrümental müzik ile beyaz-sarı altıyazılar eklenmiştir. Videonun çevriyazısı ile çevrimiçi haber metni karşılaştırıldığında iki nokta dikkat çekmektedir. Birinci nokta, haber metninde kaynak kişiye atfedilen sözlerin büyük bir bölümünün hiç söylenmemiş olmasıdır (14b, 16b). Yerel ağızla ve önceden hazırlık olmaksızın konuşan kişinin sözlerinde artıklık ve dağınıklık olması doğaldır (12, 13a, 14a, 16a). Ancak, aktaran kişi, özgün konuşmadaki bazı anahtar sözcüklerden yararlanarak

kendi sözcükleriyle bir alıntı paragrafı yazmıştır (14b, 16b). İkinci noktaysa, kaynak kişinin keçiye kol kanat germesinin gerekçesinin yansıtılmamış olmasıdır. (15)'teki sözler tamamen dışarıda bırakılmıştır. Söz konusu değişiklik, konuyu dağıtmamak için, kamera açısı nedeniyle kişinin engeli görünür olmadığı için veya bilinmeyen başka bir nedenle gerçekleştirilmiş olabilir.

Tablo 3. H17a'nın YouTube ve TRTHaber Sürümlerinden Kesitler

https://www.youtube.com/watch?v=y0F-vvuf3no	https://www.trthaber.com/haber/turkiye/engelli-keci-yavrusuna-bebek-ozeni-590227.html
(12) Allah öldürmeyi öldürmez.	--
(13a) [Anlaşılmayan sözler] çocuklar <i>bir tane vardı</i> [?] çarşıdaydım ben <i>baba ee keçi doğum yaptı bir gel diye yalnız oğlak ölecek diye ben de geldim ki oğlak böyle yatıyor e baktım hayvanın boynu arkaya bakıyor dur oğlum dedim bunu bir şey olmaz dedim guruladım hemen içeri aldım.</i>	(13b) Doğum sırasında kendisinin çarşıda olduğunu ve çocuklarının telefonla kendisini çağırdığını dile getiren ..., şöyle konuştu:
(14a) Geldim hemen <i>gittim çarşıya</i> biberon aldım, mama <i>getirdim</i> biraz da annesini sağdım <i>yani elimizde büyüttük, besledik.</i> (15) <i>Yani bu ben de engelli olduğum için ben de engelliyim ayaklarımdan ee ortopedik engelliyim ben kendim engelli olduğum için baktım bunu da böyle görünce ee ben rahatsız oldum yani evimde ee besledim bunu kendim.</i> (16a) <i>Doğduğu gün engelli doğduğu için ben veterinerine götürdüm Veteriner ee bunu yapılacak bişi yok anadan doğma olduğu için bişi buna yapamamı bişi yapamayız buna dedi yani ben ben inatla buna baktım büyüttüm yani otuduğun odada maskot haline geldi bizimle beraber işte yiyip içiyo burda.</i>	(14b, 16b) "Hemen eve gelip yavru keçiye veterinerine götürdüm. Veteriner de doğuştan boynu eğri olduğu için tedavisinin mümkün olmadığını söyledi. Annesini ememediği için kendim beslemeye karar verdim. Biberon ve mama aldım. Annesini sağdım, sütü yavruya biberonla içirdim. Bu şekilde yaklaşık 2 ay evimde büyüttüm. Her gün annesinden sütü sağıp, sabah, öğle ve akşam saatlerinde biberonla besledim. Bir çocuğa bakar gibi baktık. Halen biberonla besliyorum. Bu bizim Boncuğumuz, evimizin maskotu oldu."

3.3. Yabancı Kaynaklardan Derleme

Yabancı kaynaklardan derleme de veri tabanında dikkat çeken bir haber üretim yöntemidir.⁶ Bu tür haberlerden bazıları, doğrudan TRTHaber tarafından hazırlanmış gibi gösterilmiştir (örn. H22a ve H49b (Japonya); H38b (dünyada koronavirüs)). AA kaynaklı olarak gösterilenler de bulunmaktadır (örn. H29b (BioNTech ve Crescendo Biologics); H48b (ILO ve UNICEF verileri; fotoğraf AFP'den)). Yabancı ajansın açıkça belirtildiği haberler sınırlı sayıdadır (örn. H29a (AFP, The Guardian); H37a (CBC News); H47a (PetaPixel)).

⁶ Yurtiçi haberlerde de birden fazla kaynaktan derleme söz konusu olabilmektedir. Örneğin, H31b, AA/TRTHaber kaynaklı olarak gösterilmişse de olay yeri fotoğrafı DHA'dan alınmış olup videoda da DHA logosu bulunmaktadır.

Haber ajansları yoluyla kültürler arasında geçiş yapan bilginin, yeni bir okur kitlesinin tüketimi için düzenlenip, sentezlenip, dönüştürülüp yeni bir biçime sokulabildiği saptanmıştır (Bielsa & Bassnett, 2009, s. 2). Kaynak haber metninin başlığı ve altbaşlığı ile paragrafların sıralaması değiştirilebilmekte; gereksiz bilgi çıkarılıp önemli arka plan bilgisi eklenebilmekte ve yer kısıtına bağlı olarak bilgi özetlenebilmektedir (Bielsa & Bassnett, 2009, s. 64). Haber paketine yeni bir biçim verilmesi aşamasında, yer ve zaman kısıtları, haber değeri, görsel imgeler, farklı kaynaklardan ve çeşitli yollarla elde edilmiş, ilintili sözel içeriği olmayan malzemeler vb. de göz önünde bulundurulmaktadır (Bielsa & Bassnett, 2009, s. 11–17).

Veri tabanındaki yabancı kaynaklı haberlerde, bazen görseller güncellenmiş (örn. H37a’da teker teker adları sıralanmış NASA astronotları yerine yıldızlı gökyüzünün önünde, yüzü seçilemeyen, adsız bir astronot fotoğrafı); bazen de özgün metindeki bazı bölümler atlanmış veya kısaltılmıştır (örn. H37a, H47a). Derleme yönteminin olumsuz yanı, dillerarası çevirinin yol açabileceği dil yanlışları ve/veya kurumsal normlardan uzaklaşan yapıların görülme olasılığının artmasıdır çünkü çeviri, yabancı dile ve/veya kurumsal dile tam hakim olmayanlarca (örn. stajyer; serbest çevirmen) gerçekleştirilmiş olabilir.

H43a için Reuters ajansının aynı gün servis ettiği haberden yararlanılmıştır.⁷ Başlık ve gövdenin bazı bölümleri, İngilizceden kısmen kısaltılarak çevrilmiştir. Reuters’in çevrimiçi haberindeki çeşitli ayrıntılar H43a’da yer almamaktadır (örn. yavru alpakanın “soyadı”; arkadaşlık ettiği kuzunun adı; fotoğraftaki köpeğin adı; genç kızın Frankfurt yakınlarında Freisen’de erkek arkadaşına ait bir çiftlikte çalıştığı; veterinerin, hayvanlar için tekerlekli sandalye üreten bir firmayı önermesi). TRTHaber’in sitesindeki videoya⁸ dış sesle anlatım eklenmiş; kaynak kişinin (Almanca) sözleri ise, üstten konuşma yöntemiyle Türkçeye çevrilmiştir.⁹ Ancak, çeviri için (17, 18, 19a) tahminen İngilizce haber metninden yararlanılmıştır (19b). Videonun çevriyazısı yapıldığında, yanlış ve/veya tutarsız bilgi yer aldığı görülmüştür. Alpaka, üç bacakla doğmamıştır (17); arka bacaklardan biri doğumda zarar gördüğü için sonradan ampute edilmiştir (18). Dış sesle anlatımdaki “koruyucu anne”, “arka bacakları engelli”, “sakat bacak”, “engeline karşın” ifadeleriyle çevrimiçi metnin altbaşlığındaki “hayırsever” sözü, İngilizce özgün metinde yer almamaktadır.

7 <https://www.reuters.com/article/lifestyle/orphaned-and-disabled-baby-alpaca-walks-again-with-her-own-set-of-wheels-idUSKBN2BV1MU/>

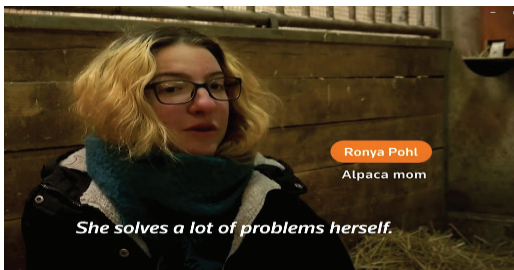
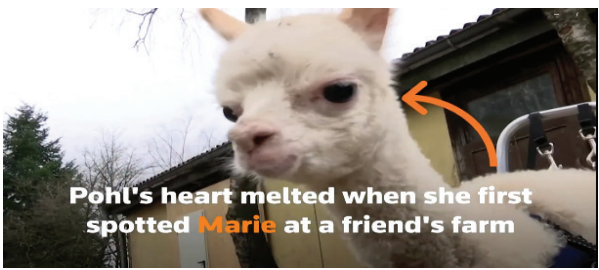
8 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/engelli-dogan-yavru-alpaka-yuruteciyle-istedigi-yere-gidebiliyor-571527.html>

9 Bu yöntemde, çevirinin başlamasından önce birkaç saniye özgün ses verilerek, gerçeklik duygusu artırılmaya çalışılmaktadır.

- (17) Dış ses: Annesini doğumda kaybetti. Üstelik üç bacakla doğdu. Onlardan biri de sakattı. Bu sevimli alpaka yavrusunun en büyük şansısıya kendisini sahiplenen yirmi yaşındaki koruyucu annesi oldu. (00:02–00:15)
- (18) Dış ses: Annesi ile kardeşini kaybettiği travmatik doğum sonrasında arka bacaklarından biri de ampute edilen Marie, şimdi gün boyu yürüteciyle çevreyi istediği gibi gezebiliyor. (00:53–01:03)
- (19) a. Ronja Pohl: Marie’yi ilk kez gördüğümde engeline karşın yürümeye çalışıyor; adeta herkese ne kadar güçlü bir karakteri olduğunu göstermeye çalışıyordu. (00:30–00:38)
- b. “*She was hopping around [çevrede hopluyordu] as if she wanted to show everyone she has a strong character and wants to live even if two of her legs are injured [iki bacağı zedelenmiş olsa da yaşamak istiyor],” 20-year-old Pohl told Reuters.*

Reuters’in YouTube kanalında ise aynı haber, kısmen başka görüntülerle, 60 saniyelik bir video olarak kurgulanmış olup adeta kurmaca bir anlatı gibi sunulmuştur (Bkz. Tablo 4). Kaynak kişinin “Merhaba, ben Ronja Pohl. Ben, gururlu bir alpaka annesiyim.” sözleriyle başlayan videoya neşeli bir enstrümental müzik ve dış ses anlatım görevi üstlenen kalın, büyük, beyaz harflerle altyazı eklenmiştir (*Marie* ve *wheeled harness* ‘tekerlekli koşum takımı’ sözleri, turuncu ile vurgulanmış; alpaka, hareketli okla gösterilmiştir.). Kaynak kişinin Almanca sözleri ise daha küçük beyaz harflerle, yine altyazı olarak verilmiştir. Ancak, sözcüğü sözcüğüne bir çeviri söz konusu değildir. Örneğin, kaynak kişinin *mit besonderen Bedürfnissen* ‘özel gereksinimli’ sözleri yerine *disabled* ‘engelli’ ifadesi kullanılmıştır. Özetle, metin üretiminde çokkiplilik ve sunuluş ortamı değiştikçe başvuru yeniden biçimlendirme, yalnızca TRTHaber’de değil Reuters gibi saygın bir uluslararası haber ajansında da olağandır.

Tablo 4. H43a’nın Reuters YouTube Kanalındaki Sürümünden İki Kesit

https://www.youtube.com/watch?v=sXd8bAJBHfM	
	
R.P. Alpaka annesi Birçok sorunu kendi çözüyor.	Pohl, Marie’yi ilk kez bir arkadaşının çiftliğinde gördüğünde ona içi ısındı.

3.4. Kurum-içi Üretim

TRTHaber'in benimsediği haber üretim yöntemlerinden biri de seçilen konunun birden fazla sunulmuş ortamı için haberleştirilmesidir. Bu yöntemde, kurum içinden, en az bir muhabir ve kameramandan oluşan bir ekip görevlendirilerek gerekli (çokluortam) içerik elde edilmektedir. H42a'nın çevrimiçi sürümünde, her zamanki haber metni yapısı korunmuştur. TRTHaber'in internet sayfa tasarımı, başlığın üzerinde haberle ilgili tanımlayıcı bilgiler, altbaşlık altında bir fotoğraf veya video, onun altında da sosyal medya bağlantıları bulunmaktadır. Bu haber için, görevlendirilen muhabirlerin adları ve minik fotoğrafları, videoyu kurgulayanın adı ile okuma süresi de eklenmiştir. Haber metni sonunda ise içeriği tanımlayan konu etiketleri verilmiştir. Çevrimiçi haberler çoğu zaman mobil aygıtlardan okunduğundan, okurun dikkatinin dağılması için, gövde metninden bazı ifade ve/veya alıntılar da bağımsız birer arabaşlık biçiminde sunulmuştur. Fotoğrafların yanısıra bir çizim de yer almıştır.

Hem arka plan bilgisi hem de kaynak kişiyle görüşme bulunan metinde, alıntılar (20, 21b, 22, 23) için dolaylı anlatım ve/veya özetlemeye başvurulmuştur (21a). Yukarıda sözü geçen H17a ve aşağıda değinilecek H18b'nin tersine, kaynak kişinin, yarım kalan tümceleri de dahil olmak üzere bütün sözleri, sözcüğü sözcüğüne aktarılmıştır (örn. 20, 22, 23). Bir başka deyişle, H17a'da sıradan vatandaşın dedikleri tamamen yeniden yazılabilirken H42a'da "Ben öyle dememiştim" diyebilecek güçte birinin kayıtlı ifadeleri, dilbilgisel olmasa da değiştirilmemektedir. Konuşma diline özgü, ses düzeyindeki değişiklikler ise (örn. olmiycak, olucak, saace) ölçünlü yazımla verilmiştir (22, 23).

Görüşmeden bazı bölümlerin, sonradan, sözel içeriği destekleyecek görseller eklenerek (2 dakika 34 saniyelik) bir video olarak kurgulandığı anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 5). Videoda, televizyon görüşmelerinde olduğu gibi kaynak kişinin adı ve görevinin belirtilmesi için ekran başlığı eklenmiştir. Çevrimiçi haberdeki arka plan bilgileri, görsellerin odak noktasını kapatmayacak biçimde, ekranın farklı noktalarına yerleştirilmiş, içinde kırmızı-siyah yazılar bulunan bilgi kutucuklarına aktarılmıştır. Artıklık olarak değerlendirilebilecek içerikse (örn. pandemi ve mesai saatleri gibi gereksiz bilgiler, yarım kalmış tümceler (20, 23) ve kişisel ayrıntılar (20)) kurgu aşamasında çıkarılmıştır (yatkı yazıyla verilen sözler). Bu yolla, hem içerik daha kurumsal bir tonda sunulmuş hem de kaynak kişi çok daha yetkin görünmüştür.

Tablo 5. H42a'nın Çevrimiçi ve YouTube Sürümlerinden Kesitler

https://www.trthaber.com/haber/saglik/turkiyenin-en-kapsamli-engelsiz-dis-sagligi-merkezi-kuruluyor-564449.html	https://www.youtube.com/watch?v=aGTm4VAb9Vs
(20) “Bu benim hayalimdi. ..., <i>bir gün saat 5’te</i> fakülte mesaisi bitmişken ... o zaman ... uygulama yapılmıyor. <i>O kadar üzuldüm ki... O kadar yoldan geldiler ve geri...</i> O zaman dedim ki Allah’ım inşallah böyle bir şey nasip olur. Engelli merkezi kurabiliriz. <i>Rabbim nasip etti; 2015 yılında dekan oldum. Daha sonra dediğim gibi</i> buraya taşınıncı alan da müsait ve rektörlüğümüze bu fikrimi paylaştım. Sağ olsun onlar da çok ilgi gösterdiler. İşte Cumhurbaşkanımıza iletili, Maliye Bakanımıza iletili. Teşrifatlar yapıldı. <i>Pandemi girdiği için, her alanda olduğu gibi, burada da bir gecikme oldu ama inşallah 2023... merkezini açacağız.</i> ”	
(21a) ..., merkezin açıldığı zaman tüm branşların olduğu, engelli bireylere hizmet eden en büyük ve tek merkez olacağını söylüyor ve neden diğer branşların da merkezde bulunmasının hedeflendiğini şöyle açıklıyor:	(21b) Sadece diş olmiyacak. Bu hastaların fizik tedavisinden ee nörolojisinden, psikiyatrisinden, dahiliye de olmak üzere her branşta doktorlarımız olucak.
(22) “Çünkü bu hastaların sadece [saace] diş problemleri yok. <i>Yani bu hastaların</i> diş ile birlikte ... de var. Kalplerinde ... problem olabiliyor. Dolayısıyla bir check-up’tan geçip ondan sonra <i>işlemleri</i> , diş işlemleri yapılması gerekiyor. <i>Dolayısıyla her branştan hekimin olması gerekiyor. Yani bu hastaların yüzde 90’ı genel anestezi altında ameliyat oluyor. Genel anestezi için de birtakım kriterlerin olması gerekiyor. Kan değerleri, akciğer röntgenleri, hepsinin tam olması gerekiyor. Solunum probleminin olmaması gerekiyor.</i> ”	
(23) ..., “Biz ... ünitler yapacağız. Engelli hastalar ... yapacağız [yapıcaz]. <i>Yani tamamen engelli bireye, işte merdivenlerinden, yürüyüşünden, yatağından her şeyi ... yapılmış olacak [olucak]</i> ” diyor.	

Birden fazla ortamdan sunulan haberlere bir başka örnek, H18b’dir (Bkz. Tablo 6). Televizyonda yayınlandıktan sonra sosyal medya hesabından sunulan ve çevrimiçi habere bağlantısı eklenen 2 dakika 26 saniyelik videoda, haber spikerinin sorularını yanıtlayan (ve annesinin bir Slav dili konuştuğu kestirilebilecek) milli yüzücü, gerek canlı yayın heyecanı, gerekse Türkçe düzeyi nedeniyle, sesletim, sözcük ve tümce yapısı düzeyinde çeşitli yanlışlar yapmıştır (24a, 25a, 26). Oysa çevrimiçi haberdeki alıntılarda kusursuz bir Türkçe görülmektedir (24b, 25b). Görüşmenin devamındaki (kişisel deneyimine yönelik) sözlerinin (26) yerineyse, spordaki başarıların konu edildiği çoğu haberde olduğu gibi, ilgili bakanın kutlama mesajı eklenmiştir.

Tablo 6. H18b'nin Sosyal Medya ve Çevrimiçi İçeriklerinden Kesitler

https://www.trthaber.com/haber/spor/tarihi-basariya-imza-atan-milli-yuzucu-trt-haberde-622801.html	
(24a) Sporcu: ee bu sonuc beni çok mutlu etti. Avrupa Çımpıyanısa'da dört yüz karışık ilg günde iki kere yüzüyoruz. Sabah ve akşam da direk final ve madalya oluyoruz. O yüzden normalde ben ilg gün madalya kazandığını görünce kıskanıyordum ama ben şimdi ilg günden madalya aldım ve gerçekten çok mutluyum.	(24b) "Bu sonuç beni çok mutlu etti. Normalde ilk günden madalya kazandıklarını görünce kıskanıyordum ama şimdi ben ilk günden madalya aldım ve gerçekten çok mutluyum."
	... şampiyon, gelen desteklerden mutluluk duyduğunu söyledi.
(25a) Sporcu: Aa evet madalyaa giden yolu zorluydu bu yolda beni hic bir zaman yalnız bırakmamadıkları için ayleme ve antrenörlerime teşekkür ediyorum. Ve tabii ki izleyici ve destekçilerimden gelen mesajlar için de teşekkür ederim. Bu galibiyeti tüm ülkeleyle paylaşmaktan mutluluk duyarım.	(25b) "Bu yolda hiçbir zaman yalnız bırakmadıkları için aileme ve antrenörlerime teşekkür ediyorum. Ve tabii ki izleyici ve destekçilerimden gelen mesajlar için de teşekkür ediyorum. Bu galibiyeti tüm ülkeleyle paylaşmaktan mutluluk duyarım."
Spiker: (Yüzmeye veya spora nasıl başlanır?) (26) Sporcu: Aa benn çok genç başladım ee altı ee yaşındaydım ama benim annem ee yüz- yüzmek antrenör ve ben hep havuzda kaldım. O yüzden gerçekten erken başladım aaaa galiba iyi oldu.	... Bakanı ... da ... için tebrik mesajı yayımladı. ...

H17a ve H18b gibi metinlerdeki sözel işlemlerin, ölçünlü yazı dilini yansıtan kurumsal dilin korunması amacıyla gerçekleştirildiği düşünülebilir. Örneğin, H49a'da, hekimin, yerel ağız etkileri ve hafif boğumlama sorunları gösteren konuşması, özetlenip yazılı dile uygun hale getirilmiştir. H39b'deki ses düzeyindeki ağız özellikleri, ölçünlü yazımla verilmiştir. H36b'de doğal konuşmaya özgü sözdizim sorunları çözülmüş (örn. yarım kalmış, bilgi içeriği düşük yapılar); yabancı dildeki sözcükler (Arapça) ve kişisel ayrıntılar çıkarılmıştır. H02b'de doğaçlama konuşan bakanın sözlerinde sözcük düzeyinde iyileştirmeler yapılmıştır (örn. "... bu küresel salgın [sürecinde] döneminde, görevlerini [fedakarca] fedakar bir şekilde"; "... [hakkaten] gerçekten büyük bir özveri"). H23b'de polis memurunun sözleri, yinleme ve duraksamalardan arındırılmıştır ("... silah atarak [başka in- komşularımızın, başka vatandaşlarımızın ee onlara] komşu ve vatandaşlarımıza zarar verilmesini önlememiz gerekiyor. [Burda herkesin] Bu konuda duyarlı [olması gerekiyor] olunması lazım. Mutluluğa kurşun [sıkmamak] sıkılmaması gerekiyor."). H21b'de, bir devlet görevlisiyle canlı televizyon yayını sırasında gerçekleştirilen görüşme (8 dk. 5 sn.), sosyal medya hesabına bir bağlantı verilerek özgün haliyle sunulurken (<https://x.com/trthabercanli/status/1478982664124305415>); aynı içerik, çevrimiçi haberde büyük oranda özetlenmiş olup konuşma diline özgü ses değişimleri, yazılı kipe çevrilmiştir. Bu örneklerde bilgi yitimi söz konusu değildir; düzenlemeler sonucunda daha kısa, bağdaşık ve anlaşılır bir metin elde edilmiştir.

3.5. Çokkiplilik ve Gösterge Kipleri Arasında Geçiş

Yukarıdaki bölümlerde, çeşitli kaynaklardan elde edilen haberlerin, TRTHaber'in kurumsal niteliklerine göre uyarlanması sırasında gerçekleştirilen bazı sözsüz ve sözel işlemler örneklendirilmiştir. Bu işlemler arasında, özellikle ekleme ve çıkarma öne çıkmıştır. Çıkarılan öğelerin yerine başka öğelerin koyulduğu veya aynı öğelerin başka bir biçime dönüştürüldüğü gözlemlenmiştir. Genel amacın ise çoğu zaman, daha yansız, yineleme ve artıklığın en aza indirildiği, akıcı bir metne ulaşmak olduğu düşünülebilir.

Yukarıda belirtildiği üzere, çevrimiçi haber üretiminde görsel-işitsel göstergelerin, işlevsel bir bütünlük ve etkileşim içinde bulunması dolayısıyla, çokkiplilik, anlam-yapımında göz önünde bulundurulması gereken temel etmen haline gelmiştir. Haber içeriğinin farklı ortamlarda sunulması da gösterge kipleri arasında geçişi kaçınılmaz hale getirmiştir. Ancak, bu geçişler sırasında, farklı göstergelerin etkileşimi denetim altında tutulamadığı takdirde verilmek istenilen mesaj, okurlara doğru biçimde ulaşmayabilir; yanlış anlamalara yol açılabilir. Örneğin, bazı videolu haberlere eklenen görsel-sözel içerikte (örn. altyazı veya bilgi kutucukları), bilgiyi parçalara ayırma konusunda sorun görülmektedir. H17a'nın videosuna eklenen tek tümcelik altyazı, ikişer satırlık, ardışık dört parça halinde görüntülenmektedir (27a, 27b, 27c, 27d). Burada kalın yazıyla gösterilen sözcükler, videoda turuncu renkle vurgulanarak öteki sözcüklerden ayırtılmıştır. Ancak, neden özellikle bu sözcüklerin seçildiği açık değildir. H42a'da da hangi sözcüğün hangi renkte görüneceği rastgele seçilmiş olmalıdır çünkü dilsel öbekler ile görsel öbekler örtüşmemektedir. (28)'deki altı satıra bölünmüş tümcede yer alan (ve burada yine kalın yazıyla gösterilen) sözcükler, bilgi kutucuğunda kırmızıyla yazılmışsa da bu sözcükleri siyahlardan ayırtarak okumak anlamlı bir sonuç vermemektedir.

- (27) a. **Konya'da** hayvancılık/ yapan İsa Doğaner
b. 2 ay önce **boynu/ eğri** bir şekilde
c. engelli olarak/ doğan **keçiyi**
d. biberonla besleyerek/ **büyütüyor**.
- (28) **Bu merkez, Türkiye'de tüm/ branşlardan doktorları/ barındıran** ilk ve engellilere/ özel olarak kurulmuş/ ikinci ağız ve diş/ sağlığı merkezi **olacak**.

Vatandaş gazeteciliği bağlamında değerlendirilebilecek amatör videoların, TRTHaber tarafından özelleştirilmesi de benzer işlemler içermektedir. H19b'de, sel sularında sürüklenen bir kişinin bota tutunup kurtuluşunun kayda alındığı ham görüntülerin altına enstrümental gerilim müziği döşenmiştir. Gerçeklik duygusunu arttıran ortam sesleriyse aynen korunmuş olup

haykıran kişilerin sesleri, ısıklar, vb. işitilebilmektedir. Ayrıca, tek tümcelik bir altyazı eklenerek anahtar sözcükler, sarı renkle öne çıkarılmıştır. Haber metninde ise, bir göstergelerarası çeviri örneği olarak, görüntüler betimlenmiştir. H19b’de olduğu gibi, H16a’da da güvenlik kamerası görüntülerindeki kişilerin eylemleri ayrıntılarıyla betimlenmiştir. Deneyimsiz biri tarafından kaleme alındığı düşünülebilecek metinde, öznel (ve incitici) ifadeler (29) ile noktalama (30) sorunları bulunmakta olup görüşüne başvurulun mağdurun sözleriye (31) haber metnine yansıtılmamıştır.

- (29) yürüyemeyen, yürüme engelli, yerinden kalkamayan, bacaklarını hareket ettiremeyen, zavallı adam, tek yapabildiği
- (30) Yumrukladı, sopayla acımasızca vurdu. Yetmedi tekme atıp bacaklarını kullanamayan adamı yere düşürdü.
- (31) ... Hiçbir engellinin başına gelmesini istemediğim bir olay. ... Suçluların cezasını almasını istiyorum.

Haberin anafikrini destekleyebilecek (31)’den farklı olarak, videoda işitildiği halde haber metnine hiç aktarılmayan bazı sözlerin ortak özelliği, görsel varken gereksiz ve/veya bilgi içeriği düşük olmalarıdır (örn. H16b’de görgü tanığının zarar gören araba ile ilgili sözleri). Bu tür sözler, haber metnine aktarıldıklarında ise resmi bir dille, özetlenerek verilmektedir. H08b’de dilencinin üstgeçit merdivenlerinden indirilirken dedikleri (“bırak, bırak ya, atlıyacam, brah”) (32)’deki gibi ifade edilmiştir.

- (32) ... B.D. “yüksekten atlarım” şeklinde tehdit savurarak ekiplere zorluk çıkardı.

Haber metinlerinde ölçünlü dilde verilen bazı alıntılar ise videolarda yer almamaktadır (H05b, H15a, H09b). Enstrümental müzik ve haberi özetleyen altyazıların eklenmiş olması, yeterli görülmüş olmalıdır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çevrimiçi haber metni üretiminde başvurulun yöntemlere ve metin üretimi sırasında gerçekleşen (sözel) işlemlere odaklanılan bu çalışmada, TRTHaber internet sitesinde 14 Nisan 2019–17 Kasım 2022 tarihleri arasında yayınlanmış 100 adet haber, nitel yöntemle incelenmiştir. TRTHaber’in metin üretiminde benimsediği ilke, yöntem ve uygulamaların saptanması amacıyla gerçekleştirilen veri çözümlemesi sonucunda elde edilen bulgular, çevrimiçi haber metni üretiminde, (i) alıntılama, (ii) özelleştirme, (iii) derleme ve (iv) kurum-içi üretim yöntemlerinin öne çıktığını göstermiştir.

Metin üretimini etkileyen etmenlerden biri, haber içeriklerinin, başta televizyon olmak üzere, kurumsal internet sitesi, *YouTube* kanalı ve sosyal medya hesabı gibi farklı ortamlardan sunulmasıdır. İnternet ortamının sağladığı etkileşimli ve zaman boyutunu da kapsayan olanaklar sayesinde, görsel ve işitsel kanaldan, sözel ve sözsüz göstergeler iletebilmektedir. Çokkipliliğin doğal sonucu olarak, farklı gösterge kiplerinin işlevsel bütünlük ve karşılıklı etkileşim içinde sunulmasıysa kiplerarası geçişleri gerekli kılmaktadır.

Bu geçişler sırasında, sözcük, tümce ve metin düzeyinde, çeşitli sözel işlemlerin gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Bu işlemler arasında, (i) ekleme (*adiectio*), (ii) çıkarma (*detractio*), (iii) yerine koyma (*immutatio*), ve (iv) dönüştürme (*transmutatio*) öne çıkmaktadır.¹⁰ Ekleme başlığı altında, konuyu genişletip açıklama amacı taşıyan arka plan bilgisi (H42a), aktarım tümcecisi (H39a), altyazı (H17a), bilgi kutucuğu (H42a), dış sesle anlatım (H43a), üstten konuşma (H43a) gibi öğelerden bahsedilebilir. Çıkarma işleminde amaç, yansızlığı sağlamak (H03a), yinelemeyi, artıklığı, konuyu dağıtan alıntılar azaltmak (H18b, H21a, H39a) ve/veya okur kitlesinin ilgisini çekmeyeceği düşünülen ayrıntıları atmak (H37a, H47a) olabilir. Yerine koyma başlığı altında, dillerarası (H43a) ve diliçi çeviri örnekleri verilebilir (örn. başka sözcüklerle ifade etme, kısaltarak ve/veya özetleyerek yeniden yazma (H03a, H17a)). Dönüştürme ise çoğunlukla, görselleri betimleme yoluyla sözelleştirmek (H16a, H19b) veya sözlü kipten ölçünlü yazılı kipe geçmek için (örn. konuşmalar için çevriyazı (H46a); doğal dildeki seslerin yazıya dökülmesi (H17a, H18b, H36b, H39b, H49a)) kullanılmıştır. O halde, yeniden biçimlendirmenin, klasik retorik işlemler altında değerlendirilebilecek bu ve benzeri işlemleri kapsayan bir üst ulam olduğu ileri sürülebilir.¹¹ Çevrimiçi haberlerin çokkipli metinler olduğu ve sık sık güncellendikleri göz önüne alındığında, yeniden biçimlendirmenin bu denli önem kazanmış olması şaşırtıcı değildir.¹²

Benzer işlemler, sözsüz göstergeler için de uygulanmıştır (örn. videolara enstrümental müzik ekleme (H19b); ham görüntüleri kesme/gereksiz fotoğrafları çıkarma (H01a, H03b); fotoğrafların yerine başkalarını koyma (H03a); sözel içeriği görselleştirme (H42a)). Görseller konusunda bir genelleştirme/adsızlaştırma eğilimi görülmektedir. Maliyeti düşürmek, zaman kazanmak ve/veya telif ücreti ödememek gibi nedenlerle arşivden (örn. AA, Getty Images) yararlanıldığı kestirilebilir (örn. para sayan eller (H01a, H03a); klavye kullanan eller (H24b, H35b); cep telefonu tutan, ceketli, kıratatlı (başı görünmeyen) erkek (H22b, H33a, H33b); dışçı koltuğu ve

10 Romalı eğitimci Marcus Fabius Quintilianus'un (MS 35–100?) *Institutio Oratoria* (MS 95?) adlı yapıtında yer alan ve *quadripertita ratio* olarak bilinen retorik işlemler dördlüsünün (*adiectio*, *detractio*, *transmutatio*, *immutatio*) Aristo (MÖ 384–322); hatta Platon (MÖ 427–347) döneminde de bilindiği ileri sürülmüştür (Ax, 1987, s.18, 22, 29, 37).

11 Yineleme (*repetitio*) ise ham biçimiyle korunan fotoğraf ve videolar için geçerli bir işlemdir.

12 İkinci hakem, geleneksel haber üretiminde de yeniden biçimlendirme işlemlerine başvurulduğunu ve bu işlemlerin yalnızca internet ortamı ve çokkiplilikle ilintili olduğunun ileri sürülemeyeceğini belirtmiştir.

ekipmanı (H42b); sanal gerçeklik gözlükleri takmış kişiler (H47b); kaldırım taşları üzerinde kırmızı uçlu beyaz baston ve bir erkek ayağı (H29a); sigara dumanı arkasında görünmeyen bir insan başı (H49b)). Bir dönüştürme örneği olarak, kolaj fotoğraflar da hazırlanmıştır (örn. para sayan eller ve sanayi işçileri (H21b); ÖSYM logosu, optik form ve kurşun kalem (H30a); koronovirüs ve aşı şişesi tutan eldivenli el (H38b)).

Zaman kısıtı altında üretilip güncellenen çevrimiçi haberlerde dikkatsizlikten kaynaklanan sorunların bulunması doğaldır (örn. yazım ve noktalama yanlışları; çıkarılmadan kalmış “AA muhabiri” ibareleri; öznel/yanlı ifadeler; yeniden düzenlenmiş tümcelerde eksik veya fazlalık ekler; devrik yapılar). Yer kısıtı nedeniyle bu çalışmada ele alınamayan bu tür sorunlar, ileride yapılacak çalışmalarda ele alınabilir. Veri tabanındaki haberlerde genel olarak siyasal konular işlenmediğinden ideolojilerin ve güç ilişkilerinin dil kullanımına olası yansımaları da örneklendirilememiştir. Ancak, özellikle sözel işlemler sırasında hangi sözlerin atlanıp hangilerinin aynen korunduğu, hangi öğelerin arka plana itilip hangilerinin öne çıkarıldığı da araştırılmaya değerdir.¹³

Sonuç olarak, radyo-televizyon yayıncılığında köklü bir geleneği olan TRT, yıllar içinde, kendi yayın ilkelerini ve kurumsal dilini oluşturmuştur. Kamu yayın kuruluşu olarak, devletin resmi dili Türkçenin eğitim ortamında sunulduğu biçimi olan ve “TRT Türkçesi” olarak da anılan Ölçünlü Türkçeyi benimsemiştir. Bu kurumsal dilin özelliklerini, bütün yayınlarında olduğu gibi çevrimiçi haberler söz konusu olduğunda da korumaktadır. Bu özenli dilin korunması içinse doğal konuşma dili, yerel ağız, yabancı dil ve yabancı şive özelliklerinden, özellikle yazılı metne geçiş söz konusu olduğunda, olabildiğince kaçınılmaktadır. Bu açıdan, haber metni üretiminde gerçekleştirilen ve bu çalışmada ayrıntılarıyla irdelenip yeniden biçimlendirme kavramı altında değerlendirilen sözel işlemlerin amacının, TRT’nin kurumsal dilini koruyup sürdürmek olduğu sonucuna varılabilir.

13 Birinci hakemin de belirttiği gibi, veri tabanında sadece TRTHaber tarafından sunulan haber metinlerinin yer alması ve dolayısıyla başka haber sitelerindeki metin üretim pratiklerine değinilememiş olması, çalışmada elde edilen bulguları zayıflatarak genellemeyi güçleştiren bir öğe olarak karşımıza çıkmıştır. Söz konusu bulguların sağlamlığı, ileride yapılacak karşılaştırmalı çözümlemeler yoluyla sınanabilir. Böylece, uygulanan sözel işlemlerle haber türleri arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı da saptanabilir. Ayrıca, bir alımlama çalışması bağlamında, okurların haberi nasıl algılayıp yorumladıklarının yeniden biçimlendirme uygulamalarından etkilenip etkilenmediği araştırılabilir.

ETİK BEYAN: Bu makalenin yazarı, çalışmasında kullandığı materyal ve yöntemlerin etik kurul izni gerektirmediğini beyan etmektedir.

KAYNAKÇA

- Ax, W. (1987). Quadripertita Ratio: Bemerkungen zur Geschichte eines aktuellen Kategoriensystems (adiectio-detractio-transmutatio-immutatio). D. J. Taylor (Haz.) *The History of Linguistics in the Classical Period*, 17–40. Amsterdam: John Benjamins.
- Bielsa, E. & Bassnett, S. (2009). *Translation in Global News*. Londra: Routledge.
- Chmiel, A., Lijewska, A., Szarkowska, A. & Dutka, Ł. (2018). Paraphrasing in respeaking—comparing linguistic competence of interpreters, translators and bilinguals. *Perspectives*, 26(5), 725–744.
- Ciapuscio, G. E. (2003). Formulation and reformulation procedures in verbal interactions between experts and (semi-)laypersons. *Discourse Studies*, 5(2), 207–233.
- Cohen, A.D. (1982). Writing like a native: The process of reformulation. *16th Annual Convention of Teachers of English to Speakers of Other Languages* (Honolulu, 1–6 Mayıs 1982), 1–23. ERIC 224338.
- Deuze, M. (2003). The Web and its journalism: Considering the consequences of different types of newsmedia online. *New Media & Society*, 5(2): 203-230.
- Deuze, M. (2004). What is multimedia journalism? *Journalism Studies*, 5(2), 139–152.
- Díaz Cintas, J. & Remael, A. (2007). *Audiovisual translation: Subtitling*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Hyland, K. (2007). Applying a Gloss: Exemplifying and Reformulating in Academic Discourse. *Applied Linguistics*, 28(2): 266–285.
- Kress, G. & Van Leeuwen, Th. (2001). *Multimodal discourse: the modes and media of contemporary communication*. Londra: Hodder Arnold.
- Kress, G. (2010). *Multimodality: A social semiotic account of contemporary communication*. Londra: Routledge.
- Levenston, E. (1978). Error analysis of free composition: The theory and the practice. *Indian Journal of Applied Linguistics*, 4(1), 1–11.

- Luyckx, B., Delbeke, T., Van Waes, L., Leijten, M. & Remael, A. (2010). Live subtitling with speech recognition: Causes and consequences of text reduction. *Across Languages and Cultures*, 14(1), 15–46.
- Muñoz-Miquel, A. (2012). From the original article to the summary for patients: Reformulation procedures in intralingual translation. *Linguistica Antverpiensia* 11, 187–206.
- Rich, C. (2016). *Writing and Reporting News : A Coaching Method*. Boston: Cengage.
- Stöckl, H. (2004). In between modes: Language and image in printed media. E. Ventola, C. Cassily & M. Kaltenbacher (Haz.) *Perspectives on multi-modality*, 9–30. Amsterdam: John Benjamins.
- Stradl, S.O. (2012). John of Arderne: The Father of English Surgery. <http://universityofglasgowlibrary.wordpress.com/2012/09/25/john-of-arderne-the-father-of-english-surgery/>

Ek 1: Veri Tabanındaki Haberlerle İlgili Bazı Ayrıntılar

Anahtar sözcük: Kod Başlık/ Sözcük sayısı/ Tarih/ Özellikler; Kod Başlık/ Sözcük sayısı/ Tarih/ Özellikler (Kısaltmalar: fotoğraf (F), grafiker (G), infografik (İ), kameraman (K), kurgu (Ku), muhabir (M), video (Vdakika:saniye))

ödeme: **H01a** Evde bakım yardımı ödemeleri hesaplara yatırılıyor/ 214/ 15.08.2021/ 1F; **H01b** Staj ücretine devlet katkısı 5 eğitim yılı uzatıldı/ 236/ 5.01.2022/ 1F

Bakan Kasapoğlu: **H02a** Bakan Kasapoğlu'ndan paralimpik sporculara ziyaret/ 323/ 15.08.2021/ 3F; **H02b** Bakan Kasapoğlu TRT Spor'da haber bülteni sundu/ 207/ 10.01.2022/ V01:26

Bakan Yanık: **H03a** Bakan Yanık: 6 ayda 12,5 milyar lira sosyal yardım ulaştırdık/ 349/ 12.08.2021/ 1F; **H03b** Bakan Yanık, Kars'ta şehit ailelerini ziyaret etti/ 117/ 8.01.2022/ 1F

altın madalya: **H04a** Görme engelli milli judocunun hedefi altın madalya/ 145/ 5.08.2021/ 1F; **H04b** Mete Gazoz klasik yayda altın madalyanın sahibi oldu/ 147/ 7.01.2022/ 1F

köpek: **H05a** Görme engelli öğretmen rehber köpeği "Angel" ile daha özgür/ 1.107/ 21.07.2021/ 5F; **H05b** Köpekle boks yapan şoför: Sevmek güzel, hele ki hayvanları.../ 173/ 6.01.2022/ V00:27, 1F

madalya: **H06a** İşitme engelli milli sporculardan 8'i altın 29 madalya/ 242/ 8.07.2021/ 1F; **H06b** Milli sporculardan 2021'de 3 bin 785 madalya/ 216/ 1.01.2022/ 1F, 1i

rehabilitasyon merkezi: **H07a** Otizmlı çocuklara Maviş ve Limon ile terapi/ 469/ 26.09.2019/ 5F; **H07b** Kanadı kesilen akbaba rehabilitasyon merkezine gönderilecek/ 140/ 20.10.2022/ 1F

dilenci: **H08a** Karapınar'da engelli gibi davranıp vatandaştan para talep eden iki dilenciye, ceza kesildi/ 77/ 6.07.2021/ 1F; **H08b** Emekleyerek dilenen kişi zabıtaçı görünce yürümeye başladı/ 77/ 5.01.2022/ V00:46

yol sorunu: **H09a** Bedensel engelli Elif artık sokağa kendi çıkabilecek/ 158/ 20.10.2021/ V00:57; **H09b** Mersin'de yaylada yaşayan Yörük ailenin yol sorunu çözüldü/ 121/ 19.01.2021/ 1F

tutuklama: **H10a** Beykoz'da engelli vatandaşları darbeden şüpheli itiraz üzerine tutuklandı/ 383/ 2.07.2021/ 1F; **H10b** Konya'da sağlık çalışanlarını darbeden iki şüpheli tutuklandı/ 85/ 12.01.2022/ 1F

örnek ol-: **H11a** Görme engelli öğrenci, başarılarıyla örnek oluyor/ 522/ 29.06.2021/ 1F; **H11b** Su altı rekortmeni kadınlar başarılarıyla örnek oluyor/ 564/ 9.03.2022/ 1F

çocuk parkı: **H12a** Sakarya'da belediye ekipleri parka gidemeyen engelli gencin bahçesine park kurdu/ 221/ 29.06.2021/ 1F; **H12b** Çocuk parkında bank krizi/ 91/ 9.09.2022/ 1F, M, K

aşılama: **H13a** Bursa’da mobil aşı ekipleri, engelli vatandaş ile bakıcılarını evlerinde aşıyor/ 383/ 29.06.2021/ 1F; **H13b** Bitlis’te sağlık ekipleri yaylaları dolaşarak göçerlerin aşılarını yapıyor/ 175/ 2.07.2021/ 1F

polis: **H14a** Adana’da engelli şehit çocuğunu YKS’ye gireceği okula polis götürdü/ 220/ 27.06.2021/ 1F; **H14b** Polisler sokak sokak gezerek annelerin gününü kutladı/ 143/ 9.05.2021/ 1F

haklı gurur: **H15a** Engelli babanın haklı gururu/ 134/ 26.06.2021/ V00:50; **H15b** Bakan Soylu: Jandarma, görevinin başında olmanın haklı gururu içindedir/ 730/ 14.06.2021/ 2F

şiddet: **H16a** İstanbul’da iki engelli acımasızca darbedildi/ 202/ 26.06.2021/ V01:27; **H16b** İstanbul’da öfkeli koca dehşeti: Eşinin arabasını parçaladı/ 101/ 30.12.2021/ V00:44, 2F

yavru hayvan: **H17a** Engelli keçi yavrusuna bebek özeni/ 140/ 22.06.2021/ V01:37; **H17b** Kars’ta jandarma karakolunun bahçesine düşen 2 baykuş yavrusu korumaya alındı/ 62/ 29.06.2021/ 1F

yüzücü: **H18a** Sakarya’da görme engelli yüzücüler, Adapazarı şehitleri için Sapanca Gölü’nü yüzerek geçti/ 136/ 21.06.2021/ 1F; **H18b** Tarihi başarıya imza atan milli yüzücü TRT Haber’de/ 192/ 3.11.2021/ V02:26, 1F

yaşam mücadelesi: **H19a** Yaşlı çift zihinsel engelli çocuklarıyla yaşam mücadelesi veriyor/ 198/ 20.06.2021/ 3F; **H19b** Göle dönen caddede yaşam mücadelesi/ 153/ 27.07.2021/ V00:59, 1F

levha: **H20a** Ferizli Belediyesine işitme engelliler için yönlendirme levhaları yerleştirildi/ 140/ 18.06.2021/ 1F; **H20b** Siirt’te boğulma vakalarına karşı uyarı levhaları asıldı/ 118/ 9.08.2022/ 1F

destek: **H21a** Engellilere hibe desteği 143 milyon liraya ulaştı/ 139/ 17.06.2021/ 1F; **H21b** Genç ve kadın istihdamına destek paketi/ 608/ 6.01.2022/ V08:55, V05:53, 1F, G, 1I

elektronik: **H22a** Görme engellilere “gören” ayakkabı/ 100/ 12.06.2021/ 1F; **H22b** Belgenet’te kullanıcı sayısı 400 bine yaklaştı/ 384/ 25.03.2021/ 1F

asker kınası: **H23a** Mersin’de engelli gençler askerlik sevinci yaşadı/ 215/ 26.10.2022/ 3F; **H23b** Polisten asker kınasında “maganda” uyarısı/ 145/ 3.11.2019/ V01:36, 2F

deneme sınavı: **H24a** Görme engelli öğrenciler seslendirilen deneme sınavlarıyla LGS’ye hazırlandı/ 322/ 4.06.2021/ 1F; **H24b** YKS adayları için yeni çevrim içi deneme sınavları başlıyor/ 216/ 16.06.2020/ 1F

renklendir-: **H25a** Atölyesinde kendisi gibi yürüme engelli çocukların dünyasını sanatla renklendiriyor/ 427/ 2.06.2021/ 1F; **H25b** Çocukların uçurduğu uçurtmalar Van’ın semalarını renklendirdi/ 154/ 1.10.2022/ 1F

şampiyona: **H26a** “Ayrık omurga” hastası engelli genç canla başla şampiyonalara hazırlanıyor/

685/ 28.10.2022/ 4F; **H26b** Milli sporcu Ahmet Burak Işık Multinations Gençler Yüzme Şampiyonası'na hazırlanıyor/ 288/ 17.11.2022/ 3F

sipariş al-: **H27a** Down sendromlu çalışanlar işaret diliyle sipariş alıyor/ 264/ 14.04.2019/ 5F; **H27b** Ayakkabıcılık lisesi öğrencileri sipariş almaya başladı/ 262/ 21.02.2020/ 1F, M, K

istihdam: **H28a** Engelli bireyler, Sevgi Atölyesi'nde hediyelik baskı ürünlerle gelir elde edecek/ 205/ 26.05.2021/ 1F; **H28b** Devlet korumasındaki 1050 gencin ataması yapıldı/ 1.073/ 3.11.2021/ 1F

tedavi: **H29a** Görme engelli kişiye hücre tedavisi: Kısmı görüş sağlandı/ 120/ 25.05.2021/ 1F; **H29b** BioNTech ve Crescendo Biologics kanser tedavisinde iş birliği yapacak/ 135/ 10.01.2022/ 1F

YKS: **H30a** YKS'de engelli öğrenciler için çift soru kitapçığı imkanı/ 143/ 22.05.2021/ 1F; **H30b** YKS milli sporcu tercihleri başladı/ 134/ 15.09.2022/ 1F

ölüm: **H31a** İşitme Engelliler milli sporcu Hüseyin Er hayatını kaybetti/ 68/ 17.05.2021/ 1F; **H31b** Konyaspor'un futbolcusu Ahmet Çalık hayatını kaybetti/ 431/ 11.01.2022/ V00:44, 5F

ticaret: **H32a** Ticarete engeller 'Engelsiz PttAVM' ile aşıyor/ 263/ 14.05.2021/ 1F; **H32b** Edirne'deki uluslararası halk pazarı 6 ay sonra kapılarını açtı/ 207/ 4.06.2021/ 1F

vergi: **H33a** Engelli vatandaşların vergi indirimleri işlemleri elektronik sistemle hızlandırılacak/ 287/ 12.05.2021/ 1F; **H33b** İnteraktif Vergi Dairesi'nde yapılan işlem sayısı 2020'de 3 kat arttı/ 330/ 14.05.2021/ 1F

sokak hayvanları: **H34a** Ankara'da engelli sporcular sokak hayvanlarını besledi/ 192/ 10.05.2021/ 1F; **H34b** Jandarmadan sokak hayvanlarına yem ve mama desteği/ 66/ 19.12.2021/ 1F

kamuda istihdam: **H35a** Kamuda istihdam edilen engelli memur sayısı 60 bin 432'ye yükseldi/ 734/ 10.05.2021/ 1F; **H35b** Kamuda 5 milyona yakın personel istihdam ediliyor/ 139/ 2.11.2021/ 1F

fedakar anne: **H36a** Adıyamanlı fedakar anne bedensel engelli üç çocuğuna bebek gibi bakıyor/ 176/ 9.05.2021/ 1F; **H36b** Tır şoförü fedakar anne/ 196/ 9.05.2021/ V02:19, M, K

astronot: **H37a** Avrupa uzay ajansı engelli astronot alımına başlıyor/ 98/ 7.05.2021/ 1F; **H37b** Tarihi binada "astronot" olacaklar/ 342/ 22.10.2022/ 4F

salgın: **H38a** Süreli engelli raporları 1 Eylül'e kadar geçerli sayılacak/ 160/ 20.04.2021/ 1F; **H38b** Koronavirüsün ortaya çıkışının üzerinden iki yıl geçti/ 266/ 1.01.2022/ 1F

koruyucu aile: **H39a** Adanalı çift doğuştan engelli Berkcan'ın koruyucu ailesi oldu/ 200/

20.04.2021/ 4F; **H39b** Koruyucu aileyle 23 yıl/ 341/ 30.06.2021/ V03:25

THY: **H40a** THY, engelliler için “Ayçiçeği Yaka Kartı” projesini başlattı/ 238/ 6.08.2022/ 2F; **H40b** THY ve TUA iş birliği ile öğrencilere indirimli bilet imkanı/ 522/ 19.11.2022/ 3F

protez: **H41a** 57 yılda yaklaşık 8 bin engellinin eli ayağı oldu/ 343/ 17.01.2022/ 3F; **H41b** Total Diz Protezi alanındaki araştırmada Türk bilim insanları ilk 10’da/ 365/ 25.05.2021/ 1F

diş sağlığı: **H42a** Türkiye’nin en kapsamlı ‘Engelsiz Diş Sağlığı Merkezi’ kuruluyor/ 418/ 15.03.2021/ V02:34, 2F, M, Ku, 1İ; **H42b** Erzurum’da diş sağlığı merkezleri tam kapasite hizmet verecek/ 156/ 3.01.2021/ 1F

hayvanlar: **H43a** Engelli doğan yavru alpaka yürütecisiyle istediği yere gidebiliyor/ 139/ 9.04.2021/ V01:15; **H43b** Kastamonu’da yamaçta mahsur kalan kedi kurtarıldı/ 133/ 10.01.2022/ 1F

hentbol takımı: **H44a** Türkiye’nin ilk “Zihinsel engelliler hentbol takımı” spora kazandırıldı/ 622/ 17.11.2022/ 6F; **H44b** Yokluk içerisindeki hentbol takımının hikayesi belgesel taşındı/ 419/ 12.03.2022/ 3F

İŞKUR: **H45a** İŞKUR’dan engelli vatandaşlara istihdam desteği/ 182/ 12.03.2021/ 1F; **H45b** İŞKUR, kasımda 121 bin istihdama aracılık etti/ 219/ 20.12.2021/ 1F

pozitif ayrımcılık: **H46a** Cumhurbaşkanı Erdoğan: Engellilerimize pozitif ayrımcılığı güvence altına aldık/ 1.297/ 12.05.2022/ V01:37, 3F; **H46b** CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu: Yoksul mahallelere pozitif ayrımcılık yapın/ 180/ 6.10.2021/ 1F

gözlük: **H47a** İşitme engelliler için sesleri deşifre eden gözlük/ 146/ 30.07.2022/ 3F; **H47b** Gözlük sanal, etki gerçek/ 520/ 10.02.2022/ 4F, M

çocuk: **H48a** Otizmlili çocuklara ilham olmak için çabalıyor/ 307/ 13.11.2021/ 1F; **H48b** Milyonlarca çocuk tehlikeli işlerde çalışıyor/ 501/ 12.06.2021/ 3F

kornea: **H49a** Görme engellilere önemli hizmet: Göz dövmesi/ 314/ 2.10.2022/ V02:40, 1F, M, K; **H49b** Sigara dumanı korneadaki hücreleri öldürüyor/ 142/ 20.10.2021/ 1F

çağrı merkezi: **H50a** İşitme engellilere özel görüntülü çağrı merkezi/ 646/ 23.09.2022/ 1F, 3İ, M, G; **H50b** Yeni Nesil 112 Acil Çağrı Merkezleriyle daha hızlı hizmet/ 688/ 23.12.2021/ 4F, 3İ, M, G